

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

XXI. évfolyam 1. szám

Közgyűjteményekben ingyenes

2018. január

A fikciótól a valóságig

Óbudai térképek, metszetek, látképek

Az Óbudai Múzeum november 17-én megnyílt időszaki kiállításának célja Óbuda történetének vizuális emlékekanyagokon, metszeteken, térképeken, és vedutákon (látképeken) keresztül való bemutatása, 1600-tól – a város első fennmaradt ábrázolásától – a város 1873-ig történő egyesítéséig. E feltérképezés során olyan kérdésekre keressük a választ, mint hogy milyen céllal és mikor kerül ábrázolásra Óbuda, az egyes metszetek és veduták kapcsán beszél-

hetünk-e hitelességről és topografikus hűségről, és ha igen, ez mit jelentett a közel 270 év alatt. A kiállítás címe, „A fikciótól a valóságig – Térképek, metszetek, városlátképek (veduták) Óbudáról 1600-tól 1873-ig” is erre irányítja rá a figyelmet.

A tárlat tematikus kiállítási egységekben, szisztematikusan válogatva közli a képes anyagot, valamint az igen sokrétű és komplex kutatások eredményeit, és rövid fali szövegekben összegzi az *(Folytatása a 3. oldalon.)*

Padlómatricaként folyik át a Duna a kiállítótereken
(Fotó: Sáropataki Györgyi)

Piarista Gimnázium Pesten

Háromszáz éve nyílt meg

Pest városának első oktatási intézményeként nyílt meg 1717-ben a piarista rend iskolája – már az első évben mintegy 150 gyereket tanítottak. Létrejött Pest város polgárságának érdeme, akik egy alapítványt hoztak létre. A befizetett törzstőkjének éves kamatai fedezték

az iskola működését, az első négy szerzetes tanár ellátását.

Közel száz évig ez lett az egyetlen középiskola a városban. A piaristák lépést tartva a tudományok fejlődésével mindig is törekedtek a legújabb természettudományos ismeretek átadására, népszerűsítésére.

A Liget egykor

Kiállítás a főváros levéltárában

A budapesti 34. Eucharisztikus Kongresszus legfontosabb helyszíne a Hősök tere volt (Boldizsár Iván alkotása – 1938)

Budapest Főváros Levéltára A Liget egykor című kiállításában a 18. század végétől az 1970-es évekig vezeti látogatóit. Földszinti aulájában nyolc kronológiai tabló segít az egymást követő események időrendjének eligazodásában.

A Városliget több mint 200 éve folyamatosan mozgásban van, változásai magán, fővárosi és állami kezdeményezéshez köthetők. A legfőbb szerkezeti elemei fo-

kozatosan rakódtak le, részben tervezett, részben spontán módon. A Hősök tere például nem tudatos városrendezési terv eredménye. A meg nem valósult fürdőváros, a mára szárazföldre vált nagy sziget, a valamikori kocsi- és lovagló útként is szolgáló korzó (Stefánia út), mind-mind ott rejtőzhetnek mai sétáinkban. Ezt a gazdag múltat tárják fel a földszinti tablók.

(Folytatása a 2. oldalon.)

Az Erzsébet híd építése miatt lebontották a mai Március 15-e tér helyén álló piarista régi épületet, és kissé odébb épült meg 1913–1917 között az új, melyben nem csupán a gimnázium és a rendház, de kollégium és a tartományfőnökség is helyet kapott.

A kommunista diktatúra idején az épületet az ELTE Bölcsészka számára elvet-

ték, a Piarista Gimnáziumot a Mikszáth terere költöztették. Egyike lehetett annak a nyolc katolikus iskolának, mely a diktatúra alatt is működhett. Végül 2005-ben *(Folytatása a 7. oldalon.)*

Magyar Testvéri Közösség

Első a koncepciók perек sorában

Az aradi vértanúkra emlékező nemzeti gyásznapon, október 6-án a VERITAS Történetkutató Intézet és Budapest Főváros Levéltára A Magyar Testvéri Közösség

ratikus Magyarország alkotmányos keretek közötti létrehozását tervezték – politikai befolyásolás segítségével. Ma már köztudott, hogy tagjaiból a fizikai erőszakkal és

A per politikai háttérét vázolja Boross Péter ny. miniszterelnök

elleni per – 70 éve végezték ki Donáth Györgyöt címmel tartott konferenciát Budapest levéltárában.

A Magyar Testvéri Közösség nevű titkos szervezet nemzeti szellemű tagjai egy része aktívan részt vett a náci és nyilasok elleni ellenállásban – többségében értelmiségi fővárosi lakosok voltak. Korábban a német, majd 1945 után a szovjet befolyástól független, magyar, keresztény és demok-

lelki terrorral szerzett vallo-másokon alapuló hamis vádak alapozták meg a szovjet mintára alkotott első magyar koncepciók perüket.

Budapest Főváros Levéltára képviseletében Sarusi-Kiss Béla fősztályvezető köszöntötte a megjelenteket, majd Boross Péter ny. miniszterelnök vázolta a per politikai háttérét, megjegyezve, hogy „1945 szétűzta” a magyar közjogi hagyományokat. A konferencia

előadói, a korszak neves kutatói voltak. Előadásaik áttekintést adtak a koncepciók per politikai háttéréről, a kommunista hatalomátvitel folyamatáról és eszközéről, a kommunis-ták által „fasiszta és fajvédő szervezetnek” minősített közösség tevékenységéről, a kor döntéshozatali mechanizmusáról (az MKP pártközi és pártvezetői értekezletei), a népbíróság által 1951-ig elítélt katonatisztek-ről, az ellenzéki pártok fel-számolásáról.

A Magyar Testvéri Közös-ség perében 1947 áprilisá-ban három ha-lálos ítélet is szü-letett, október 23-án a halálra ítélték közül egyedüliként Donáth Györ-gyöt akasztották fel. Donáth jogi végzettséget szerzett, 1939-től volt tagja a Magyar Testvéri Közösség-nek. 1939 és 1944 között a kormányzó párt (Magyar

Donáth György...

Élet Pártja) főváro-si mandátumú or-szágyűlési képvi-selője, a székesfő-városi szervezete elnökhelyettese, majd 1943–44-ben a párt alelnöke. Számos társadalmi tisztsége mellett 1941-től a Budai Vigadóban működő Budai Polgári Kör elnöke – feltehe-tően az egyesület 1947. márciusi feloszlásáig.

Egykori lakóháza, az Üllői út és a Páva utca sarka előtt Donáth mellsobrának fel-avatását 2016. február 24-

...és sírja Farkasrétén

én egy radikális baloldali cso-portosulás aka-dályozta meg. Ez jól mutatta, hogy életútjának megítélése még ma is vita-tott, politikai állásfoglalás kér-dése. Mellsobrát végül is 2017. október 21-én a Buda-pesti Gyűjtő-fogház – ahol kivégezték – Kisfogház emlékhelyén avat-ták fel.

gábrriel

A Liget egykor

Kiállítás a főváros levéltárában

● folytatás az első oldalról

Az első emeleti kiállítótérben eredeti dokumentumokkal találkozhatnak az érdeklődők – az egyik tárlóban az 1813-as tervpályázat győztesének, Nebbiennek a Városerdő átalakítására készített ideáltervét mutatjuk be. Bár az elgondolás a maga teljességében nem valósult meg, mégis évtizedekre meghatározta a fejlődés irányát. A kiállításon a magyar építészet legkiválóbb alakjai

vannak jelen a Ligethez kötődő alkotásaikkal: a klasszicizmus képviselője, a Nagyvendéglőt tervező Pollack Mihály (1811), a század közepe romantikus alkotója, a remek rajzkészséggel megáldott Feszl Frigyes és a század második felének meghatározó alkotója, Ybl Miklós, aki az 1885-ös Országos Általános Kiállításra készített Királypavilon tervváltozataival szerepel.

A szórakozás-szórakoztatás történetének bemutatá-

Az aula jobboldali tablója a Városliget történeti kronológiáját ismertetik

sával zárul tárlatunk. Külön-tárló szól a Millenniumi Ki-állításról, az Ős-Budavára mulatónegyedről, a Vurstli-ról. A látogatók bepillantást nyerhetnek az Angol Park-ba, a Vidám Parkba és az ikonikus PeCsa bulijaiba is.

Merénylet az ezredéves kiál-lításon? Vajon hány órát al-szik egy fakír? Hogyan va-rázsolt el az Elvarázsolt Kas-tély?

Kiállításunk 2018. május 11-ig látogatható.

Brunner Attila

A fikciótól a valóságig

Óbudai térképek, metszetek, látképek

● folytatás az első oldalról

adott egységekre vonatkozó fő problémákat, csoportosítási szempontokat, a tudomány álláspontjait. Ezeket egészítik ki a képek, metszetek, térképek pár mondatos leírásai, amely kétszintű szövegezés együttesen szolgáltatja a kiállítás írásos dokumentációját.

A tárlat termeit egy mádtávlatra komponált színezett látkép (veduta) installáció nyitja meg, amely az itáliai és a németalföldi perspektíva szabályait is alkalmazó táj- és városlátképek típusát örökíti tovább.

Óbudát, mint a hadszínteret mutatja be az első kiállítási egység, s ebben kiemelésre kerül az első két fennmaradt, etalonmetszetté vált Alt Ofen (Óbuda) ábrázolás, amelyet Wilhelm Dilich udvari krónikás, rajzoló és metsző készít(het)ett el az „Ungarische Chronica” 1600. évi első és 1606. évi, második kiadású könyveihez illesztésként.

A 17. századtól a keresztény Európa törökök által megszállt országai és városai

17–19. századi műtárgyak a metsző- és kartográfus műhely idéző teremrészben (Fotó: Sárospataki Györgyi)

felé egyre nagyobb figyelem irányul. Eleinte a keresztény és császári seregekkel utazó itáliai és holland mérnökök, rajzoló munkái jelentik a korai hazai térképészet, a kartográfia produktumait, s majd csak Mikoviny Sámuel 18. századi működésével, gyakorlati és elméleti mun-

kásságával születik meg a magyar földmérés és térképészet. A Mikoviny teremrészben e kiváló magyar polihisztor, mérnök elméleti munkái mellett, gyakorlati tapasztalatait rögzítő térké-

műhely, valamint Metsző-és kartográfus műhely), amelyeket a 17–19. században is használt műtárgyak szemléltetnek. Ezeket a mérőműszereket és metszőeszközöket a falakon térkép- és traktátus (értekezés, tanulmány) irodalomból származó metszetmásolatok kísérik.

A kiállítás Város egységébe az újkori városépítést, Buda töröktől való felszabadulása utáni idejét ábrázoló metszeteket, és térképeket válogattunk. A Duna egység padlómatricaként is, és ideológiailag is átfolyik a kiállítótereken, az egyes egységeket összekapcsolva, amely talapzaton álló tablókkal kibontakozik a folyó Óbudát is érintő története és eseményei, a folyószabályozástól, az árvízen keresztül, az 1820-as évek képes, metszetekkel tarkított utazóalbumainak dívatjáig, valamint az óbudai Hajógyár történetéig.

Minden tárlat egységhez egy-egy eredeti műtárgy is kiállításra került, hogy ezekkel is közelebb hozzuk az általunk feltérképezni kívánt kort, s a metszetek valós történetét.

Orosz Diána

A vízköpő oroszlánfej címoldala is került

Több mint kétszáz éve, 1805-től állt a terézvárosi templomnál (Avilai nagy Szent Teréz Plébániatemplom) az Oroszlános kútnak nevezett díszkút, mely nevét a két oldalán lévő vízköpő oroszlánfejelekről kapta. Tetején akkor még a kor ízlésének megfelelően egy barokkos kőváza volt. Kassalik Fi-

A visszatért műemlék

Terézváros legrégebb díszkútja

dél tervei szerint készült, és a templom előtti téren helyezték el, ahol a mai Nagymező utca húzódik.

1816-ban Hild József pesti építész itáliai útja után, Canova Béke című szobrának mását javasolta a kúton elhelyezni. Végül is 1835-ben Hild javaslata alapján egy Bauer Mihály által készített 2,4 méter magas mészkő szobormásolat került a kút tetejére. A millenniumig így állt ott, amikor a kút és a szobrot a Népligetbe helyezték át. Tetejére visszakerült a kővá-

za, a Canova szobormásolat mellette kapott helyet.

A 20. század végén a főváros és az érintett VI. és X. kerület összefogásával az Oroszlános kút az eredeti helyéhez közel a terézvárosi templom mögötti kis térre helyezték vissza – ma e várostörténeti emlék műemléki védelem alatt áll.

Érdekessége a történetnek, hogy a Bauer Mihály által készített eredeti szobor-töredék a Népligetben maradt. Az Oroszlános

A terézvárosi templom Oroszlános kútja (Fotó: a szerző felvétele)

kút mai Béke allegóriáját id. Madarassy Walter 1986 és 1989 között készítette el.

Vízy

Hagyja ezt Bihari...

Csabai reformátusok bőr oklevele

Rákoscscaba korábbi katolikus községe a 18. század elejére teljesen kálvinistává vált. Ugyanakkor mellettük meg kell említenünk a forrásokban szereplő, rejtélyes, 15–17. századi felekezetet, a „huszitákat” is. Őket említheti, mint cseheket az a bőr oklevél, amelyet 1848. március 9-én találtak a templom előtti árokban. (Más forrás szerint 1851-ben.) Ezt ma a Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Múzeuma őrzi Kecskeméten. (Ltsz.: 83.4.1.)

A latin nyelvű irat magyar fordítása a következőképpen hangzik:

„Itt a holtak helyén többben temettek Kik Krisztusban híve e sírban fekszenek E sír lesz majd egykor lakásod, s Krisztussal feltámadásod!! 1631 E szent egyház goth és török csonkításból kiemelve, a csehek által felépült 1627-ben. A magyar protestánsok számára fenn áll 1631-től. Kő közé zárt emlék kéziratban hagyja ezt Bihari, helybeli kálvinista pap 1631-ben.”

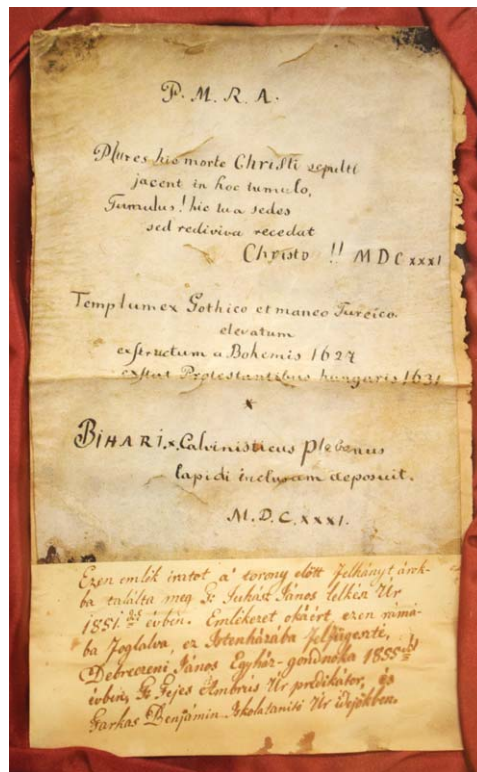
A „holtak helyének” magyarázata: itt volt a temető is. Falujuk emlékezete a huszita hagyományokat is őrzi. Szánthó Géza a földbirtokos Széchy-család Giskrával fennálló kapcsolatával magyarázza a husziták megjelenését. Vass Előd, a település hódoltságkori kutatója szerint lehet, hogy amikor Mátyás király 1462 körül a korábban Moldvába üzött husziták egy csoportját Ceglédre és környékén telepítette le, Csabára is érkezhettek, vagy pedig a „csehek” alatt anabaptista habánokat kell érteni, akik a falut ekkor birtokló rimaszécsi Széchy család zólyomi birtokáról jöttek.

Elfogadható a szerző azon véleménye, hogy a templom gót (német) és török rombolása a 15 éves háború során következett be. (Vass Előd: Török adatok Rákoscscaba és Rákoskeresztúr hódoltságkori történetéhez. In: tanulmányok Budapest múltjából. XIX. Budapesti Történelmi Múzeum, 1972.)

Hogy tovább „homályosítsuk” a képet, még azt is meg kell említeni, hogy a történelmi Magyarország egyes vidékein a néphagyomány a korabeli építészeti református templomokat sokszor „huszita” vagy „cseh” eredetűnek és „gothus” stílusúnak tartja, pedig egyáltalán nem azok. (Analogia: 20. század elején többféle minden új szektát nazaréusnak nevezett a nép.

Mert azok szerepeltek a sajtóban.) A hagyomány erejére utal, hogy egy, a csabai református gyülekezetből származó „huszita kelyhet” is őriz a Ráday Múzeum gyűjteménye.

1626-ban a csabai „husziták” kérvényt adtak be a budai pasához, hogy újjáépíthessék a romos, katolikus templomot. A pasa engedé-

Fotó: Kiss Emília

lyezte, 1627-re el is készültek, de a kikötött váltságdíjat csak 1631-re sikerült kifizetni. Ekkor tartotta a templomban az első istentiszteletet Bihari, református lelkész. Úgy tartják, a husziták ekkora beolvadtak a református gyülekezetbe. Ha egyáltalán valamikor is külön felekezet voltak...

Á. F.

Talán nem is lehetett volna jobb címet adni egy kerület építészeti örökségét bemutató albumnak mint a Zuglói mozaik, alcímeként pedig a városrészt fejlődésére is utalva a Nyaralók, villák, bérpaloták. Zugló önkormányzata és a Herminame-

ző Polgári Kör példaértékű összefogása eredményeként szülehetett meg a 21. század elvárásainak is megfelelő nagyalakú album, több mint 160 oldalon, matt műnyomó

papíron, négy színnyomással, 90 százalékból képi megjelenést tartalmazva. A precíz épületleírások és a bevezető tanulmány (utóbbi magyar és angol nyelven) Ritoók Pál művészettörténész érdeme. A Magyar Építészeti Múzeum

Zuglói mozaik

Építészeti örökségünkről

gyűjteményvezetőjeként felkérése szakmai szempontból valószínűleg a legjobb választás volt

A kötet fotói és az album tervezése Sebestyén László fotóművész munkájának köszönhető. Titkos udvarok címmel a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárának Kiszalérijájában is volt pár éve fotókiállítás. Végül a kiadvány szerkesztését Buza Péter, az ismert újságíró, tucatnyi fővárosi helytörténelmi kiadvány szerzője, ill. közreműködője,

Zugló díszpolgára, a Herminamező Polgári Kör egyik alapítója vállalta fel.

Kerületrészenként ismerhetjük meg a Zuglói mozaikból e városrész építészeti szempontból fontos épületeit, az eligazodást az album végén lévő címmutató segíti – napjainkban közel kétszáz védett épületet tartanak számon e kerületben. Az egyes épületeket bemutató szócikkek nem csupán azok szakszerű leírását adják, de építési idejét és tervezőjét is közlik - általában egy oldalon, de a jelentősebb építményeket két oldalon, számos rájuk jellemző fotóval ismertetik.

Templomok a talpunk alatt

Állandó kiállítás az Óbudai Múzeumban

A középkori Óbuda (a 13. századig Buda) királyi alapítású káptalani városa a hajdani római erőd és a római légióostábor északi részén helyezkedett el. Központja a mai Fő tér, Szentlélek tér területén volt. Itt álltak egykor a 11. századi Szent Péter és a 14. századi Szűz Mária prépostsági templomok, a prépost palotája, a kanonokok házai, raktár-és lakóépületek, valamint az első királyi kúria.

Óbuda középkori épületei az évszázadok során áldozatul estek a tatárok és a törökök pusztításainak, majd később a lakosság és a Zichy-család építkezéseinek. Így sajnos tényleg elmondhatjuk – utalva az Óbudai Múzeum 2017-ben megnyílt negyedik állandó kiállításának címére is (Templomok a talpunk alatt) –, hogy a város középkora a „talpunk alatt” rejtőzik. A régészek által feltárt romok nagy része ugyan visszatemetésre került, de segítségükkel, valamint a történeti források adatainak felhasználásával elkészültek az egykor a Fő téren állt templomokról az alaprajzok, rekonstrukciók és makettek,

amelyek a kiállításon láthatók (Buzás Gergely régész, a Visegrádi Mátyás Király Múzeum igazgatójának tervei

Alaprajzok, rekonstrukciók, makettek a kiállításon – balra a Szűz Mária-templom makettje (Fotó: Sárospataki Györgyi)

alapján, a Pazirik Kft. kivitelezésében).

A Szent Péter templomot feltehetően Orseolo Péter alapította az 1040-es években. Az építkezést Szent László király folytatta, majd a 12. század közepén II. Géza két toronnyal szegélyezett előcsarnokkal és díszes kapuzattal bővítette ki. Első okleveles említése 1148-ból származik. A háromhajós, nagyjából 80 méter hosszú és 30 méter széles bazilika a

tatárjárás idején súlyosan megsérült és később csak részlegesen állították helyre. Köveinek egy részét felhasználták a 14. század közepén mellette, Nagy Lajos király édesanyja, Piast Erzsébet királyné által alapított új pré-

szét széthordta, de még a 18. században is álltak falrészletek a templomból. Ezeknek a köveit az ebben az időben Óbudát birtokló Zichy-család használta fel kastélyának építéséhez.

A Szűz Mária templom alapfalainak maradványai láthatóak az Óbudai Múzeum egykori Pincegalériájában és ezek adják az idén júniusban megnyílt középkori kiállítás keretét. A kiállítás többek között felidézi Piast Erzsébet királyné emléket, aki fiától, Nagy Lajos királytól kapta ajándékba az óbudai királyi várat, 1343-ban. Ettől kezdve lett Óbuda a „királynék városa”. A látogatók találkozhatnak egy rekonstruált térképpel is, amelyen a 14. századi Óbuda templomainak és a királyi várnak az elhelyezkedése látható, egy másik térkép pedig a mai Óbuda utcahálózatára rávetítve mutatja be a középkori épületeket. Az Óbudai Múzeum kiállítása szeretne hozzájárulni ahhoz, hogy a látogatók megismerhessék az egykori királyi székhely egyházi központjának a korabeli Európa művészetével egyenrangú alkotásait, építészetét.

**Benyóné
Dr. Mojzsis Dóra**

'56-os emlékmű három „kopjafával” (Fotók: kobanya.info)

Az 1956-os forradalomról és szabadságharcról Kőbányán is megemlékeztek. Október 23-án az Előd utcai Kőbányai Gyermek és Ifjúsági Szabadidő Központban dr. György István, Budapest főváros kormány megbízottja

beszédében hangzott el, hogy 1956-ban az egyik oldalon a nemzet állt ki a szabadságért, míg a másik oldalon idegen megszállókat hívtak be az országba, és később is a megszállók hű kiszolgálóivá, kollaboránsaivá váltak. Ezt követően a Kőrösi Csoma sétatényi három kopjafás '56-os emlékműnél helyezték el az emlékezés koszorúit, virágait és mécseseit.

Kőbánya '56

Az emlékezet színhelyei

Hazánk kormánya október 6-át és november 4-ét – az aradi vértanúk kivégzésének, valamint az 1956-os forradalom és szabadságharc leverésének emlékére –

2001-ben nemzeti gyásznappá nyilvánította. November 4-én a Kőrösi Sándor út – Maláta utca sarki, Sílye Sámuel és társai tiszteletére állított '56-os emlék-

Az Élessarkon lévő '56-os emlékműnél Kovács Róbert polgármester emlékezik meg a forradalmárokról

műnél Kovács Róbert polgármester a kőbányai forradalmárok '56-os „üzenetéről” és királyi örökségéről, a szabadságról emlékezett meg.

Nagyon szerettek iskolába járni

Iskolabővítések Kőbánya első iskolájában

Kőbánya fejlődése 1850-től indult meg. Ebben az időben létesültek erre a sörgyárak, emiatt nőtt az itt letelepedettek száma. Gyerekeik sokáig a Józsefvárosba jártak tanulni, vagy a szintén messze levő, de már létező Óhegyi és Újhegyi iskolákba. 1873-ban határozták el az ún. Ligeti iskola megépítését. Az iskola az itt elterülő kis ligetről kapta a nevét, amely mulatóhely volt a még régebbi időkben.

1874-re készült el a 4 tantermes épület. 1875-ben megnyílt az iskola, de már a következő évben szűknek bi-

zonyult. „A gyermekek különben nagyon szerettek iskolába járni, mert az iskola vezetője az értekezleteken több alkalommal szükségesnek tartotta a tantestület tagjait figyelmeztetni, hogy be nem írt gyermekeket ne töltsenek meg a tantermekben.”

Bővítése 1878-ra sikerült, két új tantermet harcoltak ki a helyi vezetőktől. 1881-től tovább folytak a küzdelmek az iskolaépület bővítéséért... Történt ugyan intézkedés: a tornateremnek és a vezető tanítói lakásnak a tanteremre való alakítását rendelték el a helyi tanügyi vezetők.

1886 júniusában beadványt írtak a fővárosi tanácshoz az iskolaszék minden tagjának lemondását ígérve.

1887 nyarán megkezdődik az iskola bővítése 4 új tanterem-

mel, egy új tornateremmel és az igazgatói lakással. 1890-re ismét tarthatatlanná vált a helyzet: „...miután ott a túlszűfolttság nemcsak minden osztályban általános, de némely osztályban oly mérvű, hogy mint pl. a II. fiuosztályban 100, a II. leányosztályban 85, a III. fiuosztályban 86 gyermek nyervén oktatást, a gyermekek valóságosan el sem férnek. Az említett osztályok termei csupán 50-60 tanuló befogadására lévén készítve és felszerelve, alig szorul bővebb magyarázatra, hogy azokban 85-100 gyermek számára sem elegendő térség, sem elegendő levegő nincsen...”

A főváros törvényhatósági bizottsága az 1891-es évben hozott egy határozatot, hogy az ún. Ligeti iskola épületében megnyitja az új, Kőbányán létesítendő községi nyilvános polgári leányiskola első két osztályát. A földszinten három új tanter-

met és egy igazgatói irodát, az emeleten pedig négy termet építettek.

1895-ben a Ligeti iskola nevet változtatott, a Bányatéri iskola nevet vette fel, és egy épületben működött a leánypolgárrival. 1904-ben az osztályok száma már 21-re emelkedett, egyike volt a főváros legnagyobb iskoláinak. Az állapotok ismét tarthatatlanná váltak, és gondolkodni kellett azon, hogy a leányiskola új helyre kerüljön.

Erről ugyan már folytak tárgyalások 1902 óta, de anyagi nehézségek miatt az új épület csak 1910-re készült el. „A két iskola teljes szétválását 1911. április 6-án történt, mikor a leányok az új iskolába költöztek át.”

menyhárt

„Ez az iskola Kőbánya...”

Iskolánk lépcsőházában ruszkai márványból készült emléktábla fogadja az érkezőket: „Épült 1909–1910 évben Bárczy István főpolgármester építő programjának első ciklusában Forrai Sándor főmérnök tervei szerint.”

Kőbányán az iskolaviszonyokat sokáig az elmaradottság jellemezte, a tanköteles korú gyerekek alig több mint a fele járt iskolába.

1890-ben kerületünk polgári fiúiskola felállítását kérte, ám a főváros polgári leányiskola indítását tartotta indokoltnak. 1891. szeptember 1-jén két osztállyal és 70 tanulóval kezdte meg az első tanévét a leány polgári, a mai Szent László tér 34. szám alatt álló épületben, az akkori X. kerületi „Ligeti népiskola” épületében. Az

intézmény igazgatója, tíz éven át Válya Miklós volt.

Az 1910/1911-es tanévtől az elemi és polgári leányiskola a Halom utcában folytathatta tevékenységét.

Az új épület háromemeletes részében működött a polgári, a hátsó, kétemeletes részében pedig az elemi leányiskola. Az elemi leányiskola igazgatója Riedl Győző lett, a leány polgárié Válya Miklós maradt. Dausz Gyula Kőbánya történetéről 1913-ban megjelent könyvében már ezt olvashatjuk: „Ez az iskola Kőbánya egyetlen modern iskolája. A

tantermek világosak és felszerelésük is kifogástalan...” Az intézmény a 20. század első felében a leánynevelés központjává vált, ahol a legelőkelőbb családok is szívesen taníttatták a gyermekeiket.

A második világháború után, 1945 augusztusában létrejött a nyolcosztályos általános iskola. Megkezdődött a szocialista iskolarendszer kiépítése.

Az 1949/50-es tanévben új általános iskolai tanterv lépett életbe. A nevelés célját a tanterv a következőképpen határozta meg: az

...egyetlen modern iskolája.” (Fotók: KSZLAI)

Kőbányai Szent László Általános Iskola

Egy évszázad az iskola életében

általános iskola feladata, hogy „tanulóifjúságunkat Népköztársaságunk öntudatos, fegyelmezett állampolgáraivá, a dolgozó nép hűséges fiává, a szocializmus építőjévé nevelje”. A tanterv megszüntette a szabadon választható tárgyakat, kötelezővé tette az orosz nyelv tanítását.

1957-ben, Kádár Lajos igazgató úr vezetése alatt, Hoyos Sándorné Olgi néni áldozatos munkájának köszönhetően új korszak kezdődött iskolánk életében: megkezdte működését a zenei tagozat. 1982-től új profillal bővült az intézmény: a testnevelés szakos Szabó Tibor igazgató úr irányításával beindult a testnevelés tagozat.

Menyhárt Sándor

Játék a városban

Állandó játéktörténeti kiállítás Óbudán

Az Óbudai Múzeum új állandó játéktörténeti kiállítása 2016 nyarán nyílt újra „Játék a városban” címmel. A kiállítás előzménye a 2008-as teljes múzeumi felújítás során lebontott, két teremből álló, majd egy térbe zsúfolt, hagyományos, fiú-lány felosztású, alapvetően polgári játékokat bemutató játékiállítás. Ennek a kiállításnak köszönhetően az Óbudai Múzeum neve a köztudatban összeforrt a játégyűjtéssel, a játékiállítással.

A kiállítás bontását követően a múzeum célja egy új, koncepciójában és tárgyi felosztásában is új, modern játéktörténeti kiállítás létrehozása volt. A kiállítás új rendezési koncepciója szakított a korábbi – fiúknak-lányoknak szánt játékok – megközelítéssel, helyette a gyűjteményi anyag minél szélesebb körű bemutatását célozta meg és a tárgyi anyag változatos jellegéből kiindulva az új kiállítás belsőépítészeti installációival és egyedi grafikai elemeivel egy városi tereket jelenít meg.

A látogató ezekben a játékokkal felidézett városban a közlekedéstől kezdve, az ott honon, a parkon, az iskolán, a mozin és a gyáron át

Új, modern játéktörténeti kiállítás (Fotó: Óbudai Múzeum)

egészen a játékkereskedelemig eljuthat. Az egyes színterek jól meghatározott háttérrel adnak az adott műtárgyi egységekhez, így jelenítve meg Magyarország 1990 előtti emblematikus polgári és szocialista játékaikat, többek között babákat, bababútorokat, autókat, vonatokat, építő- és társasjátékokat, szabadtéri játékokat,

lemezjátékokat. Emellett az egyes fő témák, tárgycsoportok komplex bemutatásához gyártástechnológiai, kultúrtörténeti, pszichológiai, és neveléstörténeti aspektusok, valamint különböző interaktív elemek is hozzájárulnak.

macik, építőjátékok, stb.) túl bemutatja az oktató-fejlesztő játékokat és a hozzájuk kapcsolódó reformpedagógiai irányzatokat is, ez adta az ötletet a pedagógiai és pszichológiai szempontú tárlatvezetésünk összeállításához. A 2018-ban meghirdetett tárlatvezetések közepontjában a gyermeki játszótevékenység, személyiségfejlődés és kreativitás áll. A vezetésen a pedagógus, illetve a művész-terapeuta szemszögéből figyelhetjük meg a játék szerepét a gyermeki személyiségfejlődésben, a gyermekek vigasztárgyai jelentőségét a szorongásoldásban és önállósodásban, továbbá megismerhetjük a pedagógia évszázadának máig ható reformirányzatait és jelentős képviselőit.

Mindez a sokszínű interpretálás, gazdag témaválasztás lehetőséget ad a múzeum közművelődési kínálatának bővítésére. Tematikus tárlatvezetéseink egy-egy téma kibontásával, annak körüljárásával várják az elmélyülni vágyó látogatókat.

Mivel az Óbudai Múzeum kiállítása a gyerekek klasszikus játéktárgyain (babák,

Megvizsgáljuk a szerep-játék és a szülői mintakövetés kapcsolatát, az életkori sajátosságoknak megfelelő fejlesztő játékokat és kitérünk a szabad játék fontosságára is. A híres svájci teoretikus, Jean Piaget és hazai követője, Mérei Ferenc megközelítése alapján megismerhetjük a gyermek kognitív és kreatív képességeinek kialakulását, továbbá bepillanthatunk a népmesék és a mesehallgatás misztériumába és terápiás hatásába.

Programunk az izgalmas elméleteken túl praktikus ismereteket is nyújt majd azal kapcsolatban, hogy milyen játékos alkotótevékenységekkel fejleszthető a gyermeki kreativitás, melyik életkorban milyen meséket érdemes mesélni a gyerekeknek és hogyan igazodhatunk el a mai reformpedagógiai irányzatok között. A programra szeretettel várunk mindenkit, aki érdeklődik a gyermeki lélek, játék és kreativitás iránt.

**Felbermann Judit,
Sziray Zsófia**

Piarista Gimnázium Pesten

Háromszáz éve nyílt meg

● folytatás az első oldalról

az épület visszakerült a piarista rendhez, az iskola és a rendház 2011-ben tudott visszaköltözni régi helyére.

A Budapesti Történeti Múzeum Hitre, tudásra – A piaristák

és a magyar művelődés című reprezentatív kiállítása a Vármúzeumban november 16. és 2018. február 25. között emlékezik meg a piarista rend 400 éves történetéről és a

pesti piarista iskola 300 éves jubileumáról. Kiállításuk törzsanyagát a piarista rend adta át a tárlat idejére. A bemutatott muzeális anyagokról gazdagon illusztrált katalógus készült, megvásárolható.

A Magyar Posta Zrt. emlékbélyeg kibocsátásával kapcsolódott a budapesti piarista Gimnázium 300 éves jubileumához, bélyegük november 15-én került bemutatásra.

Vasútállomás a város peremén

140 éves a Nyugati pályaudvar

A korábbi állomás elől 1846. július 15-én indult el az első vonat Vácra. Épületét Paul Sprenger (1798–1854) osztrák mérnök tervezte romantikus stílusban, és ifj. Zitterbart Mátyás pesti építész kivitelezte. 1849-től az állam vette át, Délkeleti Államvasút néven, 1855-től a Cs. kir. Osztrák Államvasút

1887. október 28-án adták át ünnepélyes keretek között

Társaságé (ÁVT), ez építette a ma is álló Nyugati pályaudvarunkat.

A Nagykörút irányvonala szabta meg az új állomásépület tervezését: az indóház 132 méter hosszú, szélessége 27 méter, magassága 25,85 méter. A kiírt pályázatra többen jelentkeztek. A legerősebb cégek Párizsból a Compagnie de Fives-Lille és G. Eiffel Compagnie voltak. Végül Gustave Eiffel

(1832–1923), a neves konstruktor cége – a Párizshoz közeli Levallois-Perretben működött – lett a nyertes pályázó. Bécsben, a Baudirektion döntött mindenben. Az Eiffel iroda társa a belga Theophil Seyrig mérnök, aki a vasszerkezet tervezője és kivitelezője volt.

A felvételi épület, a régi posta és étterem terve egyedül August de Serresnek köszönhető. Tervrajzait Pesten és Párizsban is kiállították az 1875-ös Szalonon, az 1878-as világkiállításon Serres neve alatt. A fővállalkozó Eiffel cég anyagában is bemutatották, ahol Eiffel vállalkozói tevékenységet illusztrálta.

Az állomás két körüli sarok pavilonból, és tornyokból áll. Ezt összeköti a járdafedél és a főhomlokzati ötszögű függönyfal (Schlick Rt.) Emeletén reneszánsz loggia, szőnyegmintás téglarakás mindenütt, Louvre tető és manzárd ablakok a kupolákon. A pénztárterem mennyezete üvegfedéllel, Ganz vasoszlopokkal és G.

Gudbrand faburkolataival készült. Vágánycsarnoka öntöttvas, rozettás oszlopai karcsúak, rajtuk az Eiffel cég pecsétje. A Királyvárot is Serres (1841–1900), az AVT igazgatója tervezte. Eiffel cégénél a terveket. G. Salard mérnök ellenőrizte, a legyártott vasszerkezetet Schellbaum főmérnök vette át. Hazai vas- és gépgyárainkból is használtak anyagot (Ganz, Schlick, aninai vasgyár). A 42 méter fesztávolságú Polonceau-kötös vasvázcsarnoktető érdekes szerkezeti megoldás.

Itthon Bernard Győző (1840–1923) képviselte a bécsi Baudirektion céget, a franciakat Gyengő László (1841–1884) – mindketten mérnökök. Az udvari pavilon ajtója feletti VIRIBUS UNITIS a király jelmondata. Belül a fogadószooba osztrák barokk, a királyné terme bájos, rokokó ékszerdoboz.

A pályaudvar kivitelezését hazai vállalkozók végezték (Árkay S. és Jungfer Gy. díszműkovácsok, Pucher a kőművesek vezetője, Róth Zs. üveges,

Scholz díszműfestő, a teraszos Depold, a téglát a Drasche gyártotta).

Az állomás építése 1875. június 22-én kezdődött és 140 éve, 1887. október 28-án volt a hivatalos átadás. Az emléktáblán Tisza Kálmán kormányfő, L. Bresson igazgató, Serres tervező, gr. Zichy Henrik alelnök, és mások neve.

„Átadáskor csodálták pókhálószerű könnyedségét, eleganciáját, vasszerkezetének hatásos megjelenését”. Elismerést váltott ki a technológiai bravúr, a régi indóház fölé építették, fenntartva a forgalmat. Vasszerkezetét tekintve a kortárs franciaországi hasonló állomásokat idézi. Az üveg- és függönyfalon átláthatóvá válik az egész állomás belső szépsége. Stílusát tekintve historizáló.

1892-től, a MÁV megalakulása után hívják Nyugati pályaudvarnak – 1952-től műemlék.

Horváth Péterné

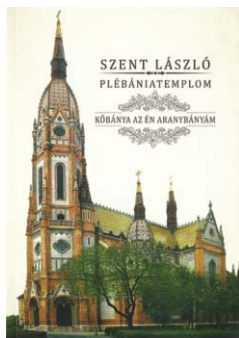

Vasszerkezet a kortárs francia állomásokat idézi

„Aranybánya” Kőbányán

Egy templom és közösségei

Több éves gyűjtőmunka előzte meg a kőbányai Szent László Plébánián szeptember 17-én bemutatott „Kőbánya, az én aranybányám” című kötetet, amelyet Kőbánya önkormányzatának támogatásával

alkalmából adtak ki. Ezt a gyűjtőmunkát a kötet szerkesztője, Verbai Lajos, a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény vezetője fogta össze – jelentette be Balogh Attila atya, plébániakormányzó, aki egyben köszönetet mondott azoknak,

akiknek munkája nélkül ez a kötet nem valósult volna meg (szerzői díjazást nem kaptak – a szerk.).

Szakraális és építészeti szempontból egyaránt figyelemre méltó a Lechner Ödön tervezte, Szent László téren álló Szent László-templom. A hazai építészet szecessziós műremeke építéstörténeti értékeivel, a plébánián működő közösségek történetével és jelenével egyaránt megismerkedhetünk e kötetből – hangsúlyozta Weeber Tibor

alpolgármester. Tudományos szintű, helytörténeti és kultúrtörténeti írásai egyaránt igazolják, hogy a templom és közösségei élete ezer szálon fonódott össze Kőbánya történeti múltjával. Kiemelte közülük a Szent László-templom 1919-ben alapított vegyes karát, amely külön fejezetben került a kötetben bemutatásra.

A kötet iránt érdeklődőknek a Kőbányai Szent László-plébánia felkeresését javasoljuk.

Kiscelli csodatevő Madonna

Napjainkban a zarándoklatok, a búcsújárások ismét egyre nagyobb népszerűsége tesznek szert, mégis a kelet – és még inkább a főváros – lakosai közül kevesen tudják, hogy a 18. századi Óbudán egy csodatevő kegyesbórhöz évenként több ezren zarándokoltak el, hogy könyörögjenek vagy hálát adjanak imáik meghallgatásáért.

A zarándoklat, a búcsújárás évszázadok óta fontos eleme a népi vallásgyakorlatnak, amelynek célja általában egy kegykép, illetve az azt őrző kápolna, templom vagy szenthely látogatása. A török kiűzése után, a 17–18.

századi Magyarországon rengeteg zarándokhely jött létre. Az újonnan alakult zarándokhelyek között külön egységet képeznek a Szűz Mária tiszteletére felszentelt helyek, ezen belül pedig azok, amelyek a stájerországi Mariazell filiájaként alakultak meg. Ehhez a csoporthoz tartozott az Óbudán létrehozott kiscelli kegyhely, amely ebben az időszakban az egyik legjelentősebb mariazei filiának számított.

Az alapító legenda szerint Zichy Pál veszprémi várkapitány 1622-ben Bethlen István fogságába esett és megmenekülését a mariazei Madonna közbenjárásának tulajdonította. Sok-sok évtizeddel később az óbudai uradalmat birtokló Zichy István két fia, Péter és László elzarándokoltak Mariazellbe. Ott hadi sikereik hálaadásaként fogadalmat tettek, hogy másolatot készíttetnek a csodatevő Madonna szobráról, és annak őrzésére kápolnát építtetnek. Mivel László rövidesen meghalt, ezért az alapítás Péterre maradt, aki

Volt egyszer egy zarándokhely

Szűz Mária óbudai kegyhelye

az 1720-as évek közepén beváltotta fogadalmát, elkészíttette a másolatot és az óbudai szőlőhegyen felépíttette a kápolnát.

Hamarosan azonban Péter is meghalt és özvegye Zsámbékra – az akkori uradalmi központba – vitette a szobrot. Az óbudaiak évenként keresztyül kérték a kegyesbórhó visszavételét, míg végül a helyi plébános, Bar-

ben beszámoltak arról, hogy 1742 és 1777 között 51, a kegyesbórhóval kapcsolatos csodaszámba menő eset – köztük váratlan gyógyulások és csodálatos megmenekülések – történt.

A kegyhely vonzáskörzete elsősorban a Budai-hegység és a Pilis területére korlátozódott, de egyes esetekben a Duna-Tisza köze középső és északi, illetve a Dunántúl

A kiscelli kolostor (Fotók: Óbudai Múzeum)

wick Keresztély Ignác közbenjárására 1733-ban átszállították a szobrot az óbudai kápolnába. Az elkövetkező években a szobor csodatevő híre kezdett elterjedni, amelynek következtében a kegyhelyet egyre nagyobb tisztelet övezte és egyre több zarándok látogatta.

1738-ban a trinitárius rend néhány tagja telepedett le Óbudán. A Zichyektől megkapták a zarándokhely kezelését és felügyeleti jogát, majd az 1740-es években a kápolna közelében elkezdték felépíteni saját kolostorukat és templomukat. Végül 1758-ban készült el az új rendház, és két évvel később, a templom felszentelésének alkalmával, a kegyesbórhó ünnepélyes keretek között vitték át új helyére.

A szerzetesek a „Flores Mariani” (Mária virágai) kezdetű mirákulumos könyv-

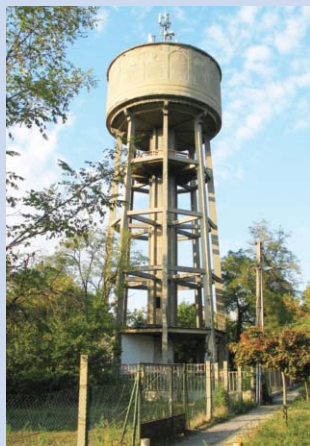
északi részére is kiterjedt. Mindemellett egyéni zarándokok egészen messziről, Pécsről, Torontál megyéből, Pozsonyból vagy Egerből is érkeztek. Jellemző a búcsújáróhely fejlődésére, hogy egy idő után a trinitáriusok külön vendéglőt építtettek a zarándokok számára.

Ennek a virágzó búcsújárásnak vetett véget II. József szerzetesrendeletét megszüntető rendelete, amelyet 1783 decemberében kiterjesztettek a trinitáriusokra is. 1785-ben a kegyesbórhó elárverezték, majd a Szent Péter és Pál templomba helyezték el, ahol napjainkig őrzik. Sokak szerint azonban azzal, hogy a kegyesbórhó elvitték a számára felszentelt templomból megszünt csodatevő ereje, és ennek eredményeként a kegyhely is feledés homályába merült.

Viszket Zoltán

Rákosmente épületeiről

A 2017. évi Kulturális Örökség Napok rendezvény-sorozatához szeptember 16–17-én három rákosmenti épület csatlakozott. A Rákoshegyi Bartók Zeneház, az Erdős Renée Ház és a rákoshegyi víztorny máskor zárt helyiségeibe tekinthettek be látogatóik. Utóbbi elhagyottan álló épülete a Rákoshegyi Polgári Kör javaslatára került Rákosmente önkormányzatának tulajdonába. A kezdeményező polgári kör pályázati forrás bevonásával tette látogathatóvá az 1912 és 1989 között működő víztornyot. Húsz méter magasban lévő faszerkezetű kilátóteraszáról Rákoshegy és a környező települések képe tárulhat elének vasárnap délutánonként, áprilistól októberig.

Hatker – hatkor!

Terézváros helytörténeti klubja

A VI. kerületi önkormányzat megbízásából a Terézvárosi Kulturális Közhasznú Nonprofit Zrt. által fenntartott Eötvös10 Közösségi és Kulturális Szintér (Eötvös ut-

60 ember is ül a hallgatóság körében.

A sétákon csak azért vesz részt 35 fő, mert a létszám korlátozott. Itt problémát inkább az jelent, hogy nagyon

Helytörténeti sétáikon a létszám korlátozott (Fotó: THK)

ca 10.) már hosszú évek óta példaértékűen működteti helytörténeti klubját. Havi kétszeri fix találkozást jelent a klubélet: minden hónap második keddjén helytörténeti előadáson, ezt követően egy szombati napon pedig várostörténeti sétán találkoznak egymással a klubtagok. A létszám meglepően magas, az előadások nem ritkán teltházasok, van, hogy

sokan nem jutnak már „szabad férőhelyhez”, ugyanis egy-két óra alatt az összes „sétahely” elkel. Klubvezetőként nagyon könnyű dolgom volt, hisz nem egy kiöregedő és vegetáló társaságba kellett életet lehelni, hanem elődömtől, Roszinszky Bellától egy igen lelkes és aktív közösséget vehettem át.

A 2017-es évben ünnepelte névadásának 240. év-

fordulóját a Terézváros. Ebből az alkalomból az Eötvös10 aulájában októbertől év végéig helytörténeti kiállítás is várta látogatóit. A tárlat, a városrész elmúlt évszázadainak szöveges ismertetése mellett, nagyon sok archív fényképfelvételen és térképeken keresztül adott ízelítőt a VI. kerület múltjából. Egy tematikus ábrázoláson keresztül a látogatók azt is figyelemmel kísérhették, hogyan változott a kerület nagysága az idők folyamán.

A klubelőadások és a séták minden alkalommal egy-egy témakör alapján ismertetik Terézváros múltjának egy szeletét. Sétáink során felkerestük többek között a Bajcsy Zsilinszky út környékén máig megtalálható egykori kisiparos vagy éppen gyáras helyszíneket, emlékeket, de foglalkoztunk magának az egykori Váci körútnak a kialakulásával, beépülésével is. Több ízben ele-

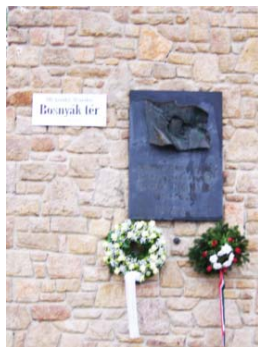
meztük az Andrássy út díszes épületeit, és időnként olyan extra helyszínekre is elkalandozunk, ahová más esetben csak igen nehezen jutna el az ember. Privát bejáráson látogathattuk meg a volt Saxlehner lakást az Andrássy út elején, bejártuk a kerületi nagykövetségeket, és számos gyönyörű lépcsőházban is barangolhattunk a séták során. Az előadások témája sok esetben összekapcsolódik a séta tematikájával, és egyben kiegészíti azt. Idén kiemelkedően népszerű volt az októberi előadás, amikor a kerület zsidó múltjáról meséltünk – így megemlékezve a zsidó emancipáció 150. évfordulójáról. A keddi esti Hatker – hatkor szlogennel hirdett klubösszejöveleteken többnyire a klubvezető tart előadást, de egy évben több alkalommal is külsős szakértő ismerteti a Terézváros érdekességeit.

Maczó Balázs

Emléktáblától az emlékműig

Műegyetemi pontok – a forradalom programja

A Bosnyák téri Páduai Szent Antal-plébániatemplom falán elhelyezett '56-os emléktáblánál kezdődött október 23-án a zuglóiak megemlékezése az 1956-os forradalom és szabadságharc 61. évfordulójáról, majd rövid séta után a Forradalom terein álló '56-os emlékműnél folytatódott.

A zuglói templom '56-os emléktáblája

Zugló önkormányzata képviselőjében Karácsony Gergely polgármester mindkét helyen elhelyezte az emlékezés koszorúját, ünnepi beszédét az '56-os hősök és áldozatok emlékművénél mondta el. A színvonalas ünnepi programból kiemelhető Sándor Iván író, kritikus, Zugló díszpolgára

Az '56-os hősök és áldozatok emlékművénél Sándor Iván idézi fel az '56-os műegyetemi pontokhoz kapcsolódó emlékeit

„visszanézése”, aki '56-os emlékeit idézte fel: A Műegyetem Jövő Mérnöke című lapjának főszerkesztőjeként 1956. október 22-én a Blaha Lujza téri néhai Szikra Nyomdában a kiadvány tördelését készítette elő, amikor az egyetem aulájában megfogalmazott forradalmi pontokat egy küldöttség adta át neki azzal a kéréssel, hogy az újságban azokat közölje.

A nyomda részlegvezetője

ezt nem engedélyezte, de megsúgta neki, ha talál gépszedőt, aki kiszedi, akkor ... A harmadik felkért szakember vállalta ezt, így kaphatott nyilvánosságot. (Az egyetem rektora megtagadta sokszorosítóüzemükben kinyomtatását, a Jövő Mérnökében szerkesztőségi bevezetővel, vitaalapnak tekintve, de tartalmilag hitelesen jelentek meg az egyetemi ifjúság követelése – a szerk.)

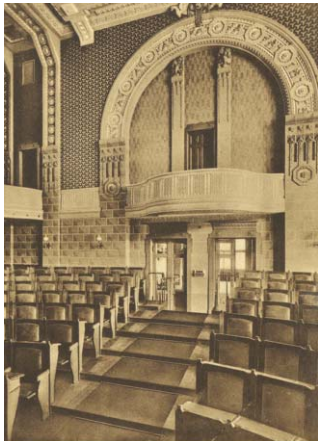

Református székház Istvánmezőn

110 éve készültek tervei

Az Istvánmezőnek nevezett terület Zugló egyik városrésze, amelyet József nádor egyik gyermekéről, Istvánról (1817–1867) neveztek el, aki 1847–1848 között utolsóként töltötte be a nádori méltóságot.

Két és három emeletes épületekkel történő beépítése az 1890-es évektől kezdő-

A Zsinat üléstermét a díszteremben helyezték el

dött el. A reprezentatív villák és bérházak mellett, számos híres művész műtermének adott otthont e városrész az elmúlt évszázadban. Istvánmező 20. század eleji építészetét leginkább a késő historizmus és a magyaros sze-

cesszió stílusában készült házak jellemzik. Tervezőik között több híres építész talá-lunk, többek között Lechner Ödönt, Lajta Bélát és Hajós Alfrédot. Istvánmező nyugati részének legelőkelőbb utcája az Abonyi utca. Névadója Abonyi Lajos (1833–1898) író volt, aki az 1848–49-es szabadságharcban mint nemzetőr vett részt. Az Abonyi utca házai a 20. század hajnalán épültek – az utca közepén található a 21-es szám alatt a Magyarországi Református Egyház Zsinatának székháza. Hajós Alfréd (1878–1955) és Villányi János tervezte az épületet.

1907-ben írta ki a Magyarországi Református Egyház Egyetemes Konventje a tervpályázatot, amelyre tizenkilenc terv érkezett. A Hajós-Villányi építéscsapat az „Erős Várunk” jellegű tervével lett az első, amelyért 1000 koronás díjat kaptak. Az építkezés 1908. március 16-án kezdődött el és egy évvel később 1909. április 5-én fejeződött be.

Az építészek a Zsinat üléstermét kétszázhuszonkét ülőhellyel a díszterembe helyez-

ték el, ahol a pad-sorok széles karéjban ölelik körül az elnökségi emelvényt. Székházuk tetejének vasszerkezetét az erzsébetvárosi Oetlvasöntöde, a járólapokat Walla Jó-

zsef cementgyára, a sárgarézszerelvényeket a zuglói Pápai és Náthán bronzöntöde készítette. Az építkezéssel kapcsolatos számlákat a Magyarországi Református Egyház Zsinati Levéltára, a kiviteli tervek Budapest Főváros Levéltára őrzi.

Az első zsinati ülést a frissen elkészült székházban 1909. április 21-én tartották. Ekkor megemlékeztek Kálvin János születésének negyvenedik évfordulójáról is.

A nyitóáhitatot Antal Gábor, a Dunántúli Református Egyházkerület püspöke tartotta, ezután báró Bánffy Dezső főgondnok ezekkel a szavak-

Építése 1908. március 16-án kezdődött (Képeslapokból: SJZHM – 1910)

kal adta át az épületet: „...kezdjük meg most már tanácskozásainkat, egyetemes egyházunk javára, békességes hangulatban, nagy törekvéssel és igyekezettel...”

A magyar reformátusok Zsinati Székháza a fővárosi épületállomány értékes alkotása, amely legtöbb részletében még őrzi az eredeti kialakítást.

Millisits Máté

Az épület legtöbb részében még őrzi eredeti kialakítását

Hunyadi tér 12.

Hegedüs Sándor emléktáblája

Múlt év őszén Terézváros önkormányzatánál a Hegedüs-hagyaték kezelője, Kovács László kezdeményezte a Hunyadi tér 12. számú ház falán – ahol az egykori kereskedelemügyi miniszter évtizedekig lakott – Hegedüs Sándor emléktáblájának elhelyezését.

A felállványozott terézvárosi vásárcsarnokkal szemben, a Hunyadi tér túlsó oldalán 2017. november 21-én avatták fel Hegedüs Sán-

dor egykori miniszter, képviselő, újságíró, református egyházkerületi főgondnok

Dr. Huszár Pál főgondnok

A Skót Misszió egyik termében álló tablók egy része

emléktábláját. Tevékenységét emlékbeszédében méltatta Simonffy Márta, a városrész humán ügyekért felelős alpolgármestere, dr. Huszár Pál, a Dunántúli Református Egyház főgondnoka,

és Szász Zoltán történész, címzetes egyetemi tanár, a Hegedüs Sándor: a százkezü politikus című monográfia szerkesztője. Az emléktábla átadása a Budapesti Városvédő Egyesület által kezdeményezett Hegedüs Sándor emlékévi egyik záró eseményeként valósult meg, ezért az avatás után a résztvevők az 1841-ben alapított Skót Misszió terézvárosi, Vörösmarty utca 51. szám alatti termeiben tekinthették meg a Hegedüs Sándorról és a reformáció 500. éves jubileumáról megemlékező vándor tablókiallításokat.

Csaba Rákosától Rákoscsabáig

Első okleveles említése – 950 éves jubileum

A település első említésének 950. évfordulóján nyílt meg a Rákoscsabai Községi Házban az Erdős Renée Ház rendezésében a Csaba Rákosától Rákoscsabáig című helytörténeti kiállítás. Rákoscsabáról először egy 1067-ben írott oklevélben olvashatunk. Csaba Rákosának nevezik és Aba nembeli Péter ispán 6 szőlőművessel és 12 szántóvetővel a százdi monostornak adományozta. A szöveget IV. Béla 200 évvel későbbi, 1267-ben kiadott diplomájából ismerjük. Csaba a nevét is az Abáktól kaphatta, a családban gyakori volt ez a név.

1317-ben Károly Róbert már Széchy Péternek adta, mert a család a behódolni nem akaró Abák elleni harcban segítette. A falu részben a leszármazottak birtokában maradt aztán, egészen a 17.

A tárlatot Ádám Ferenc történész-muzeológus mutatta be

század elejéig. A törökök készítették az első, a lakók neveit is tartalmazó adóösszeírásokat. Az 1546-os 87 felnőtt férfit említ, Csaba bírāja ekkor Somogyi Mihály volt, a falu papja pedig Máté.

1626-tól már biztosan fennállt a református gyülekezet is - a falut folyamatosan lakták. 1705. július 4-én a Rákóczi fejedelem is itt éj-

szakázott a parókrián.

Csabán nem volt szükség komolyabb betelepítésre, bár a 18. század elejétől földbirtokos, német, katolikus Laffert-család letelepített néhány német, katolikus jobbágyot. Ők azonban hamarosan elmagyarosodtak.

A barokk katolikus templom az egyetlen csabai műemlék. A földesúr építtette, mert a református többség már „belakta” a középkori, katolikus istenházát. Első épületét 1740-ben szentelték fel Nepomuki Szent János tiszteletére, de pár évtized múlva már ki is kellett bővíteni. Oltára előtt esküdt meg, 1848. augusztus 29-én, Jókai Mór és Laborfalvi Benke Róza. Az „ifjú” pár e frigyet a menyasszony éltesebb kora miatt ellenző barát, Petőfi Sándor és Jókai édesanyja elől szökött ide megesküdni. (Petőfi tömören csak „vén személyként” emlegette az arát.)

1904-ben a régi református templomot lebontották, helyén felépítették a mait. A községházát 1911-ben emelték. Ez ma a közösségi ház, ahol a kiállítás is látható.

A paraszti gazdálkodás jelentős maradt az első világháború után. Főleg gyümölcsöt termesztettek és a pestkörnyéki falvak „munkamegosztásában” a tormára és a dinnyére specializálódtak.

A lakosság rohamos növekedését segítette a kiváló vasúti összeköttetés a fővárossal. A nagyobb volumenű parcellázások 1907-től kezdődtek el. Az 1920-as évekre az itteniek többségét

már az ingázó tisztviselők és munkások tették ki. Két, ma már „önállóként” emlegetett része volt az 1950-es város-egyesítéskor Rákoscsabának. Rákoscsaba-újtelep a falu északi, Rákoskert a déli határában. Az előbbi 1925-ben, az utóbbit 1931-ben kezdték el parcellázni. (Megjegyzendő, hogy a Rákoscsaba-újtelep nevet korábban a Keresztúr felé eső parcellázások használták.)

Rákoscsabán a Laffert-családnak már az 1760-as években volt egy kúriája, ezt bővítették később kastéllyá. Az épületet ma már nem láthatjuk. A második világháború idején, 1940-től 1943-ig, a német és szovjet megszállás elől menekült lengyel katonák, katonatisztek laktak

Lengyelek által állított „kaplica” (Képeslap, 1941 – ERH)

benne. Megélhetésükről a magyar állam gondoskodott. Újságot is adtak ki, Jednorniowka címmel. Köszönésképpen a rákoscsabai katolikus kör kertjében emeltek egy képoszlopot – a lengyelek ezt is „kaplica”-nak, kápolnának mondják –, amely az egyik mai, vilniusi városkapu (Ostro Brama) kápolnájának a kegyképét ábrázolja. (Vilnius akkor még Vilno néven Lengyelországhoz tartozott.)

Rákoscsabát, a hozzá tartozó telepekkel együtt, 1950. január elsején a fővároshoz csatolták.

Ádám Ferenc

Budapesti Históriaik

A Budapesti Honismereti Társaság és Budapest Főváros Levéltára Budapesti Históriaik című előadóest-sorozatát minden hónap lehetőség szerint első szerdai napján, délután 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Február 7.

Évforduló: *A Magyar Történelmi Társulat alapítása, 1867*
– Előadó: *dr. Frank Tibor*, történész, egyetemi tanár, az MTA levelező tagja

Wekerle mindenese – Győri Ottmár élete és munkássága
– Előadók: *Nagy Tamás és Somogyvári Rudolf* helytörténészek

Március 7.

Így szemeteltek Budapesten
– *hulladékgazdálkodás múltja a fővárosban*
– Előadó: *Umbrai Laura* történész

A pesterzsébeti hivatásos színhátság kezdetei
– Előadó: *Benyovszky-Tóth Anita* muzeológus

Április 4.

Semmelweis és BudaPest
– Előadó: *dr. Kótyuk Erzsébet* igazgató, etnográfus-főmuzeológus

Wekerle Sándor kiemelt fővárosi intézkedései
– Előadó: *Kárbin Ákos* történész

Szent Margit Kórház

Kiállítással emlékeztek 120 éves jubileumára

A kórházat 1897. október 31-én avatták fel (Képeslap – OM)

Az Óbudai Múzeum közreműködésével október 26-án nyílt meg a 120. születésnapját ünneplő Szent Margit Kórház történetét bemutató kiállítás. Az egészségügyi intézmény és a múzeum közös tárlata felidézte a kórház his-

tóriájának legfontosabb momentumait és szereplőit, valamint számos orvosi eszköz bemutatásával demonstrálta az ott történő ellátást, betegápolást.

A Fővárosi Közgyűlés már 1889-ben határozatot hozott

a III. kerületben megépítendő kórházról, majd az 1890-es évek közepén elkezdődött az építkezés a Bécsi úton. Az új kórházat 1897. október 31-én adták át, amelynek első igazgatója Irsay Arthur volt, aki a belgyógyászatot is vezette. Egészen a 20. század közepéig a Szent Margit Kórházat a Szent János Kórház részlegeként működtették, ugyanakkor a klinika a környező pilisi falvak ellátását is biztosította, amely több tízezer ember gyógykezelését jelentette, jelenti.

A második világháborúban a kórházat hadikórházzá nyilvánították, az épület súlyos károkat szenvedett. 1946 márciusában került Örlös Endre a Szent Margit Kórház Sebészeti Osztályának az élére, akit 1948 augusztusától kórházigazgatónak neveztek ki. Munkatársaisaival, kemény munka és harcok árán talpra állította a

kórházat, amely 1950-ben elszakadt a Szent János Kórházról és önálló intézmény lett. A kis kórház az 1956-os forradalom és szabadságharc idején a csatározások keresztüzébe került, Örlös doktor vezetésével mentették a sebesülteket, hovatartozásuktól függetlenül.

Az 1950-es évek végétől az ellátás színvonala folyamatosan javult, a kiváló szakembereknek hála. A lakótelepek építésével rohamosan nőtt a kerületben élők lélekszáma, elkerülhetlenné vált a kórház bővítése. 1981-ben felépült az A, majd 1985-ben a B épület, végül 1986-ban a teljesen felújított régi épületet. A modern kórház igyekszik megfelelni a 21. század szakmai és emberi kihívásainak, amelyet legjobban a folyamatos fejlesztések bizonyítanak.

Horváth Péter

Régi zuglói gyógyszertárak

Többségük ma is a lakosságot szolgálja

A gyógyszertár nyitási engedélyt mindig meghatározott területre adták ki, külön engedély kellett az esetleges áthelyezéshez. Tulajdonosa csak gyógyszerész lehetett (személyes jog) ezért valamelyik gyerek mindig gyógyszerésznek tanult.

1950. július 28-án – ekkor államosították az összes gyógyszertárat – 11 patika működött a XIV. kerületben. Ezek legtöbbje alapításuk idején még a VI., VII., X. kerülethez tartozott, mert abban az időben Budapestnek csak tíz kerülete volt. Az államosított gyógyszertárak közül hét a mai napig működik. Természetesen több újonnan nyílt patikával együtt látják el Zugló lakosságát. A legöregebb 1888-ban nyílt, Kerepesi út 28. szám alatti Szent Vendel gyógyszertár még

Rákosfalván, lakással egybeépítve működött. Első tulajdonosának, Kada Istvánnak gyógyszertárát a lakótelep építéskor bontották le, de dédunokája még mindig a szakmában dolgozik.

Az 1895-ben alapított Órangyal – a mai Róna patika a Bosnyák u. 1/a-ban – tulajdonosa, dr. Harsányi János 1950-ben külföldre távozott, Amerikában telepedett le, közgazdasági doktorátust szerzett. Munkásságáért 1994-ben Nobel-díjjal tüntették ki. Emléktáblája a patika falán van.

A Humanitás gyógyszertárat 1922-ben hozták létre. Az államosítás után odébb költöztetik, utóda a Fodor-patika az Erzsébet királyné út 44. szám alatt. Később pontosan a Humanitás régi helyén (Erzsébet királyné út 30.) nyílt

A legidősebb, Szent Vendel gyógyszertárat a lakótelep építéskor bontották le (Fotó: a szerző tulajdona)

egy gyógyszertár, így helyileg a TE patikád az utód.

Zugló szívében, a Bosnyák téren, működött a néhai Thököly gyógyszertár 1926-tól, és „dombi patika” néven emlegették. A tulajdonos a szomszéd házban lakott és a lakásból egy „hídon” lehetett a patikába jutni, ami nagyon megkönnyítette a készenléti szolgálatot.

Egy közeli ostyagyártó üzem is működtetett az

1933-ban, a Fűrész utca 17-ben létrehozott Szent Antal gyógyszertár tulajdonosa, Betegh Károly. Kerek ostyatókat csináltak, abban lehetett a „kombinált port” vásárolni.

A zuglói gyógyszerészek szívesen emlékeznek elődeikre és kérik, ha valakinek a témához kapcsolódó anyaga van, keressen meg minket (Róna Patika – a szerk).

Gaál Emese

Óbudai Múzeum

Vezető: Népešy Noémi, tel./fax: 250-1020
 cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
 nyitva: K-V: 10-18 óra.

**Neogrády László
 Helytörténeti Gyűjtemény**

Vezető: Szöllősy Marianne, tel.: 370-0652,
 cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
 nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra.

**Ferencvárosi Helytörténeti
 Gyűjtemény**

Vezető: Gönczi Ambrus, tel.: 218-7420,
 cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
 bejárat az Erkel utcából,
 nyitva: K-P: 12-18, Szo: 10-14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos, tel.: 261-5569,
 cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
 nyitva: H, K, Sz, P: 10-14, Cs: 14-18 óra.

**Albertfalvi Hely- és Iskolatörténeti
 Gyűjtemény**

Vezető: Beleznay Andor, tel.: 208-6635,
 cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
 nyitva: K, Cs, Szo: 14-18 óra.

**Etele XI. kerületi Helytörténeti
 Gyűjtemény**

Vezető: Farkas Zsolt,
 tel.: 204-6788; 06-70-682-2144,
 cím: 1116 Bp., Gyékényes u. 45-47.,
 nyitva: H-P: 10-19 óra.

**Hegyvidéki Helytörténeti
 Gyűjtemény**

Vezető: Balázs Attila, tel.: 06-30-259-1276,

cím: 1121 Bp., Zugligeti út 64.,
 nyitva: Sze-V: 10-18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs:
 Dr. Simonné Hortobágyi Zsuzsanna,
 tel.: 06-30-453-3693,
 cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
 nyitva: K-Cs: 11-17, P: 9-16 óra.

**Samodai József Zuglói Helytörténeti
 Műhely**

(szakmai besorolás nélkül)
 Vezető: Millisits Máté
 tel.: 220-6777; 06-70-675-8393
 cím: 1146 Bp., Hermina u. 3.
 nyitva: időegyeztetés alapján

**Rákospalota, Pestújhely és Újpalota
 Helytörténeti Gyűjteménye**

Vezető: Ozsváth Gábor Dániel,
 tel.: 419-8216,
 cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
 nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra

**Kertvárosi Helytörténeti
 és Emlékezet Központ**

(szakmai besorolás nélkül)
 Vezető: Villányi Péter, tel: 06-20-417-1956,
 cím: 1165 Bp., Veres Péter u. 157.,
 nyitva: H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra.

**Erdős Renée Ház Muzeális
 Gyűjtemény és Kiállítóterem**

Vezető: Ádám Ferenc,
 tel.: 256-6062, 258-4693, fax: 256-9526,
 cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
 nyitva: K-V: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa,
 tel.: 281-1619,
 cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
 nyitva: K-P: 14-18 óra,
 páros heteken Szo: 10-14 óra.

Tomory Lajos Múzeum

Vezető: Heilauf Zsuzsanna,
 tel.: 290-1585, 06-20-316-9885
 postacím: 1181 Bp.,
 Kondor Béla sétány 10.
 nyitva: K-P: 14-18, Szo: 10-14 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvary Ildikó,
 tel.: 283-1779,
 cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
 nyitva: K-Szo: 10-18 óra.

Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Molnár Krisztián,
 tel.: 278-2747
 cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
 nyitva: Sze: 8-14.30, P: 14-18,
 Szo: 9-13 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
 (Látogatás előzetes bejelentkezéssel:
 Appel Péter – 06-20-447-8333)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona, tel.: 285-2746,
 cím: 1238 Bp., Sztítás u. 105.,
 nyitva: Sze-P: 14-18 óra.

Archív képeslapokra emlé-
 keztető meghívó adott hírt a
 Samodai József Zuglói Hely-
 történeti Műhelynek a Her-
 mina úti Lipták Villában
 szeptember 13-án megnyíló
 Emlékképek I. elnevezésű ki-
 állításáról. Tárlatuk a hely-

let bejáratánál két üvegvit-
 rin és felette elhelyezett in-
 formációs anyagok hívták
 fel a figyelmet kiállításukra.

Emlékképek

Kiállítás a Lipták Villában

tünk épületei és a sokakat
 ma is vonzó korcsolyázás
 mellett az 1938. május 23.
 és május 29. között tartott

tottak ki – az egyik vitrinben
 Lett Miklós és fia adomá-
 nyait. A zuglói helytörté-
 nésről, Zugló díszpolgárá-
 ról egy kisfilm is bemutatás-
 ra került a megnyitón.

Két hétig volt látogatható
 a dokumentumokat, fény-

Az épület nagytermében tablók...

történeti műhely gyűjtemé-
 nyén és magánszemélyek re-
 likviáin alapult. A zuglói köz-
 gyűjtemény vezetője, Milli-
 sits Máté a kiállítás megnyí-
 tóján bejelentette, hogy tár-
 latukra egy sorozat első „ál-
 lomásaként” lehet tekinteni.
 Már a közművelődési in-
 tézményként működő épü-

Az épület nagytermében
 üveglap mögé helyezett, ki-
 nagyított archív anyagokat
 (képeslapok, fotók...) be-
 mutatató tablók a Városliget
 múltjába kalauzoltak min-
 ket. A korabeli képeslapok
 és a hátoldalukra írt üzene-
 tek egy régvolt világ üzene-
 tét tolmácsolták. Városlige-

...az emeleti galérián tárgyak és fotók voltak

budapesti eucharisztikus
 kongresszus leglátványo-
 sabb helyszíne, a Millenniu-
 mi emlékmű előtti ideigle-
 nes oltár hangsúlyosan be-
 mutatásra került.
 A nagyteremből nyíló ol-
 dalsó teremben és az eme-
 leti galérián kinagyított fotó-
 kat és tárgyi anyagokat állí-

képeket, képeslapokat és
 jelentős tárgyi anyagot fel-
 vonultató időszak helytör-
 téneti tárlat. Elegáns kivite-
 lű tablói megérdemelnék,
 hogy múzeumpedagógiai
 foglalkozásokon és iskolai
 kiállításokon is bemutatásra
 kerüljenek.

Tematikus helytörténeti sétákat az Óbudai Múzeum 2008 óta szervez. A muzeológusok által irányított és vezetett foglalkozásokon résztvevők megismerkedhetnek Belső-Óbuda múltjának már-már elfelejtett történelmével, hírességeivel, eddig rejtve maradt érdekességeivel. Ezek a tematikus séták nemcsak a városrész helytörténetét mutatják be, hanem olyan kiválasztott önálló egységeket, tárgyköröket prezentálnak, amelyek különösen is kiemelt figyelmet érdemelnek.

A foglalkozások témái és útvonalai válto-

zatosan ábrázolják a sokszínű Óbuda valamikori miliójét. Több múzeumi barangolás témája a kerület felekezeleti élete, ezekből kiemelkedik a hajdani gazdag zsidó múltat bemutató séta. Természe-

Tematikus sétákat Belső-Óbuda területére szervezték (Fotó: Óbudai Múzeum)

tesen a választékban szerepel a múzeumnak otthont adó Zichy kastély, a nagy író, Krúdy Gyula óbudai életének helyszínei, a vendéglátás, illetve a középkori település demonstrációja.

A két legújabb séta, 2017 tavaszától került bevezetésre, amelynek során a vendégek bepillantást kapnak a kerület panelházainak történetébe, azok építésébe, valamint az „Óbuda eltűnt ut-

cái” című múltidézésre. Utóbbi rendkívül érdekes és közkedvelt sétán, a résztvevők egy 1880-as térkép alapján tájékozódhatnak a valamikori utcákról, valamint azok mai „állapotáról”, elhelyezkedésükről. A valamikori utcák, terek és épületek történetének, sorsának felvázolásával kaphatnak betekintést Óbuda múltbéli életébe, hangulatába. Előzetes bejelentkezés, illetve igény szerint kerülnek megrendezésre, kora tavasztól egészen a késő őszi időszakig a helytörténeti séták, melyek időtartama másfél vagy

két óra. Az Óbudai Múzeum munkatársai folyamatosan keresik és kutatják a lehetőségeket, témaköröket, amelyek új séták kiindulópontjai lehetnek a jövőben.

Horváth Péter

240 éves a Terézváros

Helytörténeti tárlat az Eötvös 10-ben

Fővárosunk és kerületei helytörténetével foglalkozók előtt nem ismeretlen a terézvárosi Eötvös utca 10-ben lévő, 1860 körül készült kétemeletes bérház – mintegy 15 évig itt volt a Budapesti Városvédő Egyesület székhelye és kiállítóterme. Átépitését követően Eötvös10 Közösségi és Kulturális Színtér néven ötszintes modern épületként nyitotta meg kapuját 2009-ben Terézváros kulturális központja.

Aulájában október 10-én Maczó Balázs muzeológus, a tárlat rendezője nyitotta meg a 240 éves Terézváros című kiállítást. Az ő neve sem ismeretlen előttünk – korábban több éven át az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény vezetője volt, napjainkban a Magyar Ke-

reskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum munkatársa, egyben az Eötvös10-ben működő terézvárosi Helytörténeti klub vezetője.

Jól példázza ez a kiállítás is, hogy mennyire fontos szerepet töltenek be a lokálpatrióták, helytörténészek egy-egy városrész múltjának ápolásában, mivel nem jöhetett volna létre Gyökhegyi Bánk, valamint Saád József magángyűjteményei nélkül.

A 18. század eleji pesti városfal Váci kapuján túli homokos pusztá lassan művelés alá került, kertek, szőlődűlők kezdtek itt megjelenni. A Duna és a Kerepesi út közötti területet Felső Külvárosként ismerték, 1733-ban már 11 házat vehettek itt számba. 1777-ben a Felső Külváros Mária Teréziáról a Terézváros

Aulájában tabló és Terézváros múltját felidéző fotók várják a látogatókat

nevet kapta. Száz év múltán már több mint hetvenezren éltek itt, ezért kivált belőle Erzsébetváros, a VII. kerület.

A második, 1930-as közigazgatási átszervezés után tovább csökkent területe, megszületett a XIII. kerület és Zugló egy része – Terézváros Budapest egyik legkisebb területű, de igen nagy népsűrűségű kerületévé vált. Az Andrassy út és a millen-

niumi építkezések révén azonban ma is itt van fővárosunk egyik legszebb része.

Terézváros évszázadaiba azonban nem csupán e kiállítás révén kaphatunk betekintést. Az Eötvös10 Helytörténeti klubjának előadestjei és a terézvárosi helytörténeti séták további lehetőséget adnak a „hely szellemének” felidézésére.

G.T.

Díszje volt Óbudának

A legrégebbi magyar zsinagóga

Magyarország legrégebbi zsinagógája az óbudai

Az akkor még a Zichy grófok birtokában lévő Óbudán a 18. századtól létezett népes zsidó közösség, közmondás is született: „Annyi, mint a zsidó gyerek Óbudán”. Széchenyi István „jerikói látogatásnak” nevezte itteni sétáját.

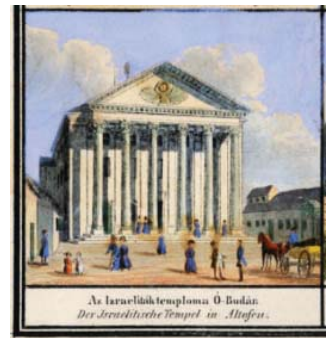
Nagy tekintélye volt a sok iparossal rendelkező – gondoljunk Goldbergerre – közösségnek, amelynek Landherr András tervei alapján épült és 1821. július 20-án felavatott klasszicista zsinagógája sokáig a legszebb és legnagyobb volt Magyarországon – és a Habsburg bi-

rodalomban is. Díszje volt Óbudának, József nádor is szerette, olyannyira hogy az ide látogató portugál trónörökös is meghívta kedvenc kántora meghallgatására. A szabadságharc alatt lépcsőjén játszott a honvédek toborzó zenekar, úgy tűnik szépen és lelkesítően, mert sokan jelentkeztek honvédnek.

Sajnos a második világháború nem kímélte Istennek ezt a hajlékát sem. A későbbi helyreállítás után már világi célokra használták: textilmúzeumként, majd a Magyar Televízió egyik stúdiója

kapta meg. Aztán eljött az ideje a templom restaurálásának, amelyet kizárólag magánadományok fedeztek.

2010. szeptember 5-én nemcsak a zsinagóga telt meg zsúfolásig, hanem tágas udvara is, annál inkább mivel ez az egyetlen magyar

Az óbudai zsinagóga rajza 1821-ből

zsinagóga, amely szabad térségen áll. Szép ünnepség avatta fel, amelyen izraeli küldöttek és hazai személyiségek – köztük Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes – egyaránt köszöntötték a megújult templomot és sok sikert kívántak Köves Slomo rabbinak nemes feladata ellátásához. A hangulatot emelte a Rajkó-zenekar játéka. Ekkor még nem volt teljes a belsőépítészeti felújítás, amelyhez mind az ünnepségen, mind az esti vacsorán sok adomány érkezett.

Magyarország legrégebbi zsinagógája, eredeti helyén és formájában ismét a hitéletet szolgálja!

R. P.

„Középpontban a Középkor”

Régészeti tárlat a Vármúzeumban

A Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeuma Metzeltárában október 24-én nyitották meg a Középpontban a Középkor elnevezésű régészeti kiállítását. A 2018. január 25-ig látogatható tárlaton az elmúlt év jelentősebb régészeti leletanyagával szembesülünk (gyűrűk,

keramiák, fémsisakok...), melyek az Árpád-kortól a török időkig tartó évszázadokban voltak használatban. Kilenc fő-

városi ásatás régészeti anyaga tárul elénk, Budapest elődtelepüléseinek történeti múltjához kapcsolódva.

A kiállítással azonos néven, annak megnyitójára előtt a BTM Vármúzeumban tudományos konferenciát tartottak a múlt évi középkori régészeti ásatások új-

donságairól: budavári, óbudai, ferencvárosi, II. kerületi és belvárosi ásatások régészei számoltak be eredményeikről.

Aranypénz – új régészeti lelet (Fotó: BTM)

Klauzál Gábor Társaság

A formális és informális civil tevékenység összhangja valósult meg november 18-án egy Nagytétényi úti klasszicista kúriában, a Záborszky Pincészetnél. Már évtizedes hagyományt teremtve a Klauzál Gábor Társaság – elnöke Glattfelder Tamás – tagjai és vendégeik a 10. alkalommal tartott Klauzál megemlékezést követően idézték fel 2017. évi tevékenységüket, köszönték meg az együttműködést partnereiknek. A villányi Bakonyi Pincészet borkóstolójával egybekötött pódiumbeszélgetés után kötetlen diskurzus közben alakulhattak a 2018. évi együttműködési lehetőségek.

Nagy kár, hogy Budapestnek csak egy Budafoka, Nagytéténye van. Ha lenne több, akkor átvehetnék más kerületek civil szervezetei is a Klauzál Gábor Társaság ötletét.

A Munkásőrség története és előzményei

1957-től a '89-es rendszerváltoz(tat)ásig

A szovjet hadsereg 1956. novemberi magyarországi bevonulása az '56-os forradalom felszámolását és a Kádár-korszak kezdetét eredményezte. A szovjet gyámkodással létrehozott Magyar Forradalmi Munkás Paraszt Kormány – később átvette az MSZMP nevet – egyik legsürgősebb és legfontosabb feladatának saját párhadserege létrehozását tartotta, Munkásőrség néven. Ennek a pártmilícának a történetét dolgozta fel 2013-as doktori disszertációjában Kiss Dávid, melynek könyv formátuma (A Munkásőrség története és előzményei) a Veritas Történetkutató Intézet támogatásával (Veritas Könyvek 8.) a Magyar Napló Kiadó Kft. gondozásában jelent meg.

A szerző érdeme, hogy a Munkásőrség történetének átfogó feldolgozásával történelmünk egyik „fehér foltját” szüntette meg. Sok kiadvány, írás foglalkozott ugyan korábban is e párhadsereg történetével –

Munkásőrök fegyveres felvonulása 1957-ben Budapest belvárosában (Fotó: Fortepan/Bauer Sándor)

ezek a rendszerváltoz(tat)ás előtt kiképzési és propaganda célokat szolgáltak, a rendszerváltoz(tat)ást követően is csak történetének egyes elemeit dolgozták fel, illetve forrásközlések jelentek meg.

Könyvében a párhadsereg történetének európai szintű előzményeit vázolja, köztük a '45 utáni hazai –

szociáldemokrata és kommunista – Rendező Gárdák, és a külföldi munkásmilíciák múltját. Kiemelten foglalkozik a Munkásőrség megalakításával. A félkatonai szervezet történetét három főbb szakaszra bontva ismerteti: 1963-ig, 1980-ig, 1987-ig. Végül az 1987-től 1989-ig, a megszüntetésig terjedő időszakba ad betekintést.

Fontos hangsúlyozni, hogy ez a fegyveres testület az 1957 eleji megalakulása és az 1989-es megszüntetése között fontos szerepet töltött be a pártállam érdekében: A Kádár-korszak első éveiben legfontosabb feladata a rendszer – és kollaboránsainak – védelme volt. 1963-ban a 43 157 munkásőr 91,8 százaléka volt párttag, 6,9 százaléka KISZ tag. A konszolidációt követően a hátszágvédelem és a katasztrófavédelem is hangsúlyossá vált. 1989-ben az ellenzék egyik legfontosabb követelése a Munkásőrség megszüntetése, nem véletlenül – felmerült ugyanis lehetőségként a rendszerváltással szembeni alkalmazása is.

A politika-, társadalom-, és hadtörténet szempontjai a szerző könyvében egybefonódva jelennek meg, több mint 600 oldalon, korrekten lábjegyzetelve – 2328 hivatkozás, mellékletekkel gazdagon ellátva. A kor és a témakör iránt érdeklődők, valamint kutatói számára Kiss Dávid munkája kikerülhetetlen szakmai kiindulópont lesz a következő évtizedekben.

(g.t.)

Wekerlei Cégér

Ipar- és helytörténeti filmszemle

Amatőr és profi alkotók ipar- és helytörténeti dokumentumfilmjeinek szemléjére 24 filmet nyújtottak be a Wekerlei Társaskör Egyesülethez. A nyáron meghirdetett filmfesztiválra október 4-ig négy kategóriában lehetett nevezni, a filmek előszűrésés utáni bemutatását november 4-én és 5-én tartották meg a Wekerlei Kultúrházban.

Mindkét napon a filmek megtekintését wekerlei helytörténeti sétákkal zárták. A november 5-i eredményhirdetés előtt Nagy Tamás helytörténész, a Wekerlei Társas-

kör Egyesület volt elnöke tartott előadást a 150 éve született Győri Ottmárról, majd az ehhez kapcsolódó kisfilmet készítője, Somogyvári Rudolf vetítette le.

Győri Ottmár miniszteri tanácsos készítette el a Wekerletelep kiviteli tervét, tervezte meg az út-, intézmény- és kiskereskedelmi hálózatát, felügyelte az építkezést. Később a telep első gondnoka, elemi iskoláinak helyi felügyelője lett – 1991-től Kispeszt díszpolgára.

A Wekerlei Cégér Filmfesztivál első díját Daczó

Eredményhirdetés előtt Nagy Tamás tartott előadást

Katalin és Berszán-Árus György az erdélyi Kőrispatakról készített dokumentumfilmjével nyerte el – ismertette Péterffy András filmrendező, a zsűri elnöke.

Csak gratulálni lehet a hely- és ipartörténeti filmek jelentőségének ismeretében a wekerleiek kezdeményezéséhez, és reméljük folytatásáról is majd beszélhetünk.

145 éves Rákosfalva

Egy zuglói gyűjtés eredményei

Rákosfalvi gazdálkodók zenekara
(Fotó: Petrányi János tulajdona/SJZHM)

Zugló egyik legkisebb kerületrésze a Kerepesi út – Gvadányi utca – Füredi út – Nagy Lajos király útja által közrefogott terület. A vidék földterületeinek többsége a 19. század közepén Zsivora György jogász, földbirokok tulajdonában volt, aki mintagazdaságot működtetett a Rákos-patak mentén.

Zsivora a terület parcellázását 1872-ben kezdeményezte, s a telkeket majoros gazdáknak árusította ki. A betelepülők által megteremtett családi házas környezet, a kertészetek, gazdaságok jelenléte vidékies életmód kialakulásával járt együtt. Központját a Templom tér (ma Álmos vezér tere) jelentette az 1887-ben felszentelt Szent István király plébánia-templommal és az 1897-ben átadott, Hegedűs Ármin által tervezett iskolával.

Itt avatták fel 1925-ben Istók János alkotását, az első világháborúban elesett rákosfalvai hősök emlékművét is, melynek talapzatába eredetileg 80 nevet véstek.

A másik centrum a Kerepesi úti HÉV megálló környéke volt, ahol a közkedvelt Zöldike vendéglő várta vendégeit, a mellette 1913-tól működő Árpád mozgóban pedig vetítésekkel szórakoztatták a rákosfalvaikat.

A szoros életközösségben élő családok sorsát gyökeresen változtatta meg az 1960-as évek végétől a hetvenes évek közepéig zajló lakótelep-építés, mely a családi házas övezet lebontásával járt. Rákosfalva lakói a főváros különböző pontjaira költöztek, a panelházak között pedig új életforma kezdődött.

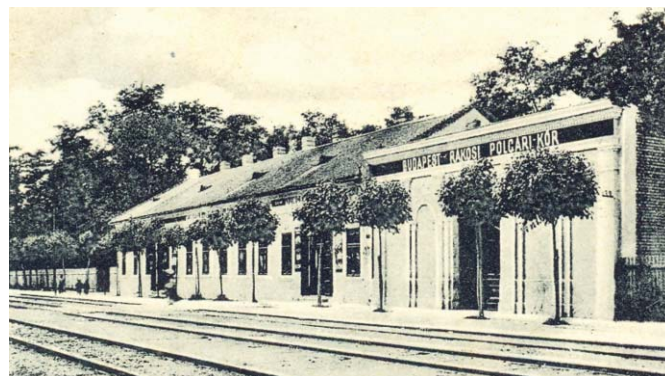
Az 1872-es parcellázást tekintve kezdetnek, Rákosfalva 2017-ben ünnepelte megalakulásának 145. évfordulóját. A programsorozat előkészítéseként a Samodai József Zuglói Helytörténeti Műhely felhívással fordult a kerület lakosaihoz, melynek célja a régi Rákosfalva életéhez, mindennapjaihoz kapcsolódó fotók, dokumentumok, tárgyi emlékek felkutatása volt. A gyűjtés egyik legnagyobb eredményének azokat az információkat tekinthetjük, melyek segítségével teljesebb képet kaptunk a régi Rákosfalváról, ünnepekről és hétköznapokról egyaránt. Megtudtuk hol állt Dreszmann Károly Ezüstkoszorús mester Acél és Borotvaárugyára, hol élt és nyitotta meg csárdáját korának ünnepelt dalénekes Cselényi József, hol lakott Gyurkovits Tibor író.

Az egykor sokat látogatott vendéglők, aranykezü mesteremberek lakóhelyei, üzletei felkerültek „térképünkre”, csakúgy, mint jó néhány itt

működő kertészet, tehenészet. A digitalizálásra átadott személyes dokumentumok, fényképek sokasága mellett a rákosfalviak által köztiszteltnek örvendő dr. Szabó Barnabás gyermekorvos lányai gyűjteményünknek ajándékoztak számos édesapjuk életéhez kapcsolódó fényképet, iratot, használati tárgyat. Ezt, a szinte teljes életutat felölelő anyagot a helytörténeti műhely Emlékek I. című kiállításán már láthatták az érdeklődők. Szintén egyedi értékű az a családi házak bontása előtt készített amatőr 8 mm-es filmfelvétel, melyet a terület utcaírói, házairól készítettek, s digitalizált formában rendelkezésünkre bocsájtottak.

A gyűjtés során nagyfokú érdeklődéssel, lelkes segítő-készséggel talákoztunk, mely azt bizonyította, hogy bár a rákosfalviaknak el kellett hagyniuk otthonaikat, de emlékeiket, szeretetteljes emberi kapcsolataikat évtizedeken át meg tudták őrizni.

Bese Judit

A Kerepesi úti HÉV megálló melletti Zöldike vendéglő
(Képeslap: SJZHM)

re, s a téren található általános iskola.

Az emlékév méltó megünnepléséhez csatlakozott Kőbánya Önkormányzata, a Szent László Plébánia és az iskolák fenntartója, a Kelet-Pesti Tankerületi Központ, támogatóként a kismartoni székhelyű Esterházy Magánalapítvány.

A rendezvénysorozat célja a lakosság széles rétegeinek

a megmozgatása, felhasználva a kor technológiáját. Honlapot, applikációt és közösségi felületet működtetünk a programok indulásától kezdve.

Kőbányán a hagyományos tanulói vetélkedőket - Szent László komplex történelmi vetélkedő, „Mindent vagy Semmit!”, vetélkedő Szent Lászlóról – ötvöztük fotó- és

Szent László emlékév

Kőbánya és a lovagkirály

A Báthory-Bem Hagyományörző Egyesület és az Emberi Méltóság Tanácsa kezdeményezésére hirdette meg a Miniszterelnökség a lovagkirály trónra lépésének 940., szentté avatásának 825. évfordulója alkalmából 2017-re az emlékévet.

Kőbánya erős Szent László hagyományokkal rendelkezik: Szent László király nevét viseli 1907-től a település gimnáziuma, 1942-ben avatták fel a király szobrát, nevét viseli az 1897-ben felszentelt templom, Kőbánya központi te-

rajpályázattal. Ezeket a vetélkedőket a kerület általános iskolái szervezték (Szent László Általános Iskola, Harmat Általános Iskola, Kada Mihály Általános Iskola).

Sok előadót sikerült Kőbányára csábítani, akik hagyományos és szokatlan megközelítésben beszéltek a királyról – pld. Bernát Ottilia és dr. Bakay Kornél régész.

A Szent László templomban járt a Szent Efrém Férfikar egy koncert erejéig a Szent László-plébánia sok egyházi rendezvénye mellett.

Kőbánya polgárai, és a Kőbányára látogatók tovább élvezhetik azokat az ételeket, melyek ebben az évben kerülhettek először a tányéruk-

ra. A Szent László-talat a Torockó Vendéglőnek, a Szent László-szeletet a Lefi Cuk-

rászdának, s a december 27-én felszentelésre került Szent László borát a tokaji

Kovalik Pincészetnek köszönhetjük.

m. s.

Vásárcsarnok a Hunyadi téren

120 éves – felújítása folyamatban van

Teljeskörű műemléki felújítása másfél év múlva zárul le

A főváros egyesítését követő időszakban a Fővárosi Közmunkák Tanácsa a város fejlesztése érdekében számos programot, tervet készített. Ilyen átfogó tervek voltak a közutak, Duna-partok rendezése, a fürdők és vásárcsarnokok ügye.

A városrendezési és építészeti tervek kidolgozásában a kor legnevesebb építészeti működések közé. A vásárcsarnokok elhelyezési ügyében Czigler Győző építész, egyetemi tanár készített tanulmányokat és terveket. Megvizsgálta valamennyi kerületet, hogy számukra hol van és hol lehetséges vásárcsarnokot létesíteni. Ezeknek a célja egyrészt a budapesti lakosság jó és egészséges élelmiszerellátásának megvalósítá-

sa, másrészt a termelők számára értékesítési helyek létrehozása volt. A Hunyadi téri vásárcsarnokot is Czigler Győző tervezte és a főváros építette.

1897. február 15-én nyitották meg a Fővám téri Nagycsarnokot, másnap öt vásárcsarnok, közte a IV. számú Hunyadi téri kezdte meg működését. Fővárosunk vásárcsarnokai közül ez volt az egyik legkisebb,

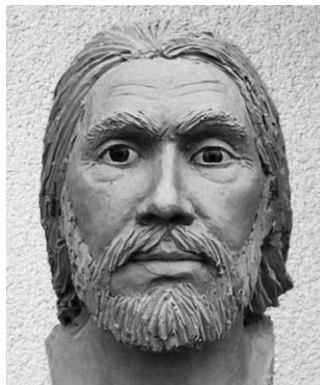
máig hangulatos, napjainkban már védett létesítmény – az eklektikus utca kép része, gazdag figurális és ornamentális elemekkel.

A háromhajós elrendezésű, acélszerkezetes tetőszerkezettű, külső homlokzatán mára már részben elpusztult gipszstukkós díszítésű épület szakszerű kar-

bantartásával, felújításával 1945 után nem törődtek. Évtizedekig elhanyagolva sorsára várt. Privatizációs elképzelés nehezítette a műemlékké nyilvánítást, amely csak az ezredforduló után valósulhatott meg.

Felújításának II. üteme most fejeződik be, másfél év múlva, 2019. év nyarára várható teljeskörű műemléki felújításának befejezése.

Vízy László

Szent László rekonstruált arcvonásai (Fotó: Kustár Ágnes/Magyar Nemzeti Digitális Archívum)

Rákosmenti '56

Rákoscsabai nemzetőrök emlékezete

Hagyományosan nemzeti ünnepünk előtti napon, október 22-én emlékeztek meg a kerületi polgári körök az '56-os forradalom és szabadságharc 61. évfordulójáról. Ünnepi műsort és koszorúzást szerveztek a rákosligeti Hősök terén álló országzászlónál és a Gregor József Általános Iskola aulájában. Rákoscsabán a Közösségi Házban Dunai Mónika országgyűlési képviselő mondott beszédet és a rákoscsabai Csaba vezér szobránál koszorúztak.

Az első magyar köztéri 1956-os Nemzetőr emlékmű 2016. évi felavatása a Rákoskerti Polgári Kör és elnöke, Szelepcsényi Sándor kezdeményezésének volt köszönhető. Idén november 4-én a nemzeti gyásznapról már itt emlékezhetett meg Rákosmente önkormányzata és a Rákoskerti Polgári Kör. A Nemzetőr emlékműnél az emlékezés koszorúit Dunai Monika országgyűlési képviselő, Fohsz Tivadar alpolgármester, Hatvani Zoltán önkormányzati képviselő,

lő, a harcoló rákoscsabai nemzetőrök részéről Válczy István, a Rákosmenti '56-os Alapítványt képviselve Zsámbokrét Zénó és Sziklai Tibor helyezte el.

A korábbi önkormányzati megemlékezések színhelyén a Rákoscsabai Polgári Kör 16. éve szervezi meg rákoscsabai gyertyás menetét a Péceli út és a Szabadság sugárút sarkán lévő emlékoszloptól a Szent Erzsébet-templom falán elhelyezett emléktábláig – tisztelegve a rákoscsabai nemzetőrök helyállása előtt. Ezt olvashattuk azon a kis meghívón, melyet az utóbbi megemlékezést a kezdetek-

A Nemzetőr emlékműnél Szelepcsényi Sándor elnök mond beszédet a nemzeti gyásznapon

től szervező Németh Lajosné nyújtott át a Rákoscsaba 950 éves jubileumáról megemlékező Csaba Rákosától Rákoscsabáig című kiállítás november 3-i megnyitóján résztvevőknek.

Klebsberg Kuno otthona

Szellemi örökségének ápolása

Pesthidegkúton a Klebsberg Kuno Napokon emlékeztek meg a Bethlen-kormány egyik legelismertebb miniszteréről, a vallás- és

Klebsberg íróasztala – a Magyar Nemzeti Múzeumból kihelyezve

közoktatásügyi tárcát 1922 és 1931 között vezető gróf thumburgi Klebsberg Kunoról.

A magyar oktatásügy és iskolahálózat megreformálása terén elért sikerei még politikai ellenfeleiből is elismerést váltottak ki, váratlan halálát követően 1932-ben Kossuth temetéséhez hason-

lóan búcsúztatták: a Magyar Nemzeti Múzeumban rava-talozták fel, 1939-ben a mai Március 15-e téren (korábbi Eskü tér) emlékművet is kapott.

A vagyontalan családból származó arisztokrata fizetéséből teremtette meg otthonát, egy pesthidegkúti kuri-át megvásárolva és kibővítve. Államosítása után évtizedeken át ez méltatlanul elhanyagolt volt. Felújítva a magyar kormány idén júniusban adta át a már kisebb kastély jellegű épületet.

Megőrzését a Klebsberg Kuno Emléktársaság 17 éven keresztül szorgalmazta. November 17–18-án szakmai napot (Klebsbergi Örökségért) és egész napos konferenciát (Erkölc és Társadalom) szervezett.

Szakmai napjukon dr. Erdősi Károly, az Emléktársaság szóvivője ismertette programjukat (konferenciák szervezése, könyvtár, archívum és kutatóbázis létrehozása, honlap és média-tevékenység...), majd Varga Mihály nemzetgazdasági miniszter

Fizetéséből vette és alakította át pesthidegkúti otthonát

mutatta be az András a szolgaleány és az ifjú Klebsberg gróf című 19. századi irányregény reprint kiadását és a második kötetében közölt magyarázatokat. Újranyomásának aktualitását az indokolja, hogy Klebsberg is jómódú és művelt Magyarországot akart, és ifjúkora

egyik meghatározó olvasmánya volt ez a könyv, amely ma is támpontokat ad az élethez. A kastély felújítása nem idegenforgalmi célokat, hanem Klebsberg szellemi öröksége továbbélését szolgálja – hangsúlyozta a miniszter.

gt

Gratulálunk

Budapest születésének 144. évfordulóján, a főváros napja alkalmából, dr. Kenyeres Istvánt Budapest Főváros Közgyűlése Budapestért-díjjal tüntette ki kiemelkedő kutatói és oktatói tevékenységéért, Budapest Főváros Levéltára főigazgatójaként végzett magas színvonalú szakmai és vezetői munkája elismeréseként. Kitüntetését november 17-én az Új Városháza dísztermében tartott ünnepélyes díjátadón vehette át.

nak. A harci cselekményekbe való bekapcsolódás mellett kiter a szellemi, irodalmi, művészi ellenállásra, a kórházi ellátásra, orvosi segítségnyújtásra, a nemzetközi segélyezésre, az utcai események dokumentálására, sőt sporttörténetünk talán legnehezebb próbatételére, a melbourne-i olimpiára.

A számos életrajz és portré mellett eddig nem publikált fotódokumentumok is gazdagítják a kiadványt, tovább-

bá elsőként került nyilvánosságra Wrabel Sándor Akasztás című festménye, amelynek ellenőrizetlen megjelenése miatt 1965-ben 18 000 példányban zúzták be Artner Tivadar Évezredek művészete című könyvét.

Kiadványunk nem csupán az érdeklődők és az oktatás számára lehet hasznos, hanem bőséges irodalom- és forrásjegyzéke a további tudományos kutatást is segíti.

Polgár Mónika

Óbuda – 1956

Sok évtizedes hiányt tölt be az Óbudai Múzeum 92 oldalas új kiadványa, amely a 2016/2017-ben megvalósult, Óbuda – 1956 című időszakos kiállításához készült. Az '56-os szakirodalomban Óbuda mindezidáig csak érintőlegesen szerepelt, leginkább csak az utóvédharcok kapcsán. A kiadvány elhelyezi Óbudát a fővárosi (sőt nemzetközi) események láncolatában, miközben a fókusz végig a kerületen tartja. Szerkezete hűen követi a

kiállítás ívét. Nem pusztán a harci cselekményekre összpontosít, hanem széleskörűen tárja fel azokat a kapcsolódási pontokat, amely révén a kerület lakossága részesévé vált a forradalom-

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történelmi Múzeum.

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság: 1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652, e-mail: info@bpht.hu internetes változat: www.bpht.hu.

Felelős szerkesztő: Gábor Tibor, Szerkesztőbizottság: Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P. Tibor, Sipos András.

Belföldi előfizetési díja 760 Ft/év. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/), postán: 1900 Budapest, telefonon: 06-1-767-8262 és e-mail-en: hirlapelofizetes@posta.hu. A Budapesti Történelmi Múzeumban, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi és fiókkönyvtáraiban, a kerületek helytörténelmi gyűjteményeiben/múzeumaiban és a Budapesti Historiák előadójainak ingyenesen terjesztett. Budapest Főváros III. kerület Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata, a VI. kerület Terézváros Önkormányzata, a X. kerület Kőbánya Önkormányzata, a XIV. kerület Zugló Önkormányzata és a XVII. kerület Rákosszentmihály Önkormányzata támogatásával készült lapunk.

Nyomda: Citiprint Gyorsnyomda Kft. • ISSN 1418-4273